

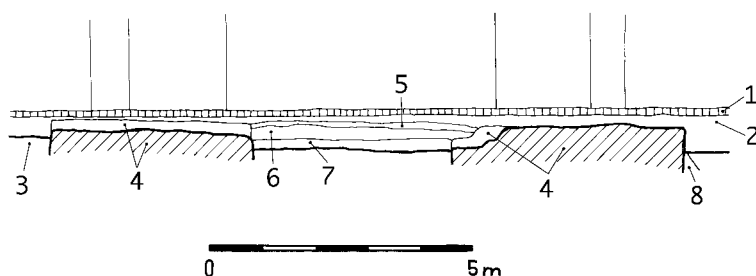
DISKUSE

KOPEVNĚNÍ MĚSTA JIČÍNA

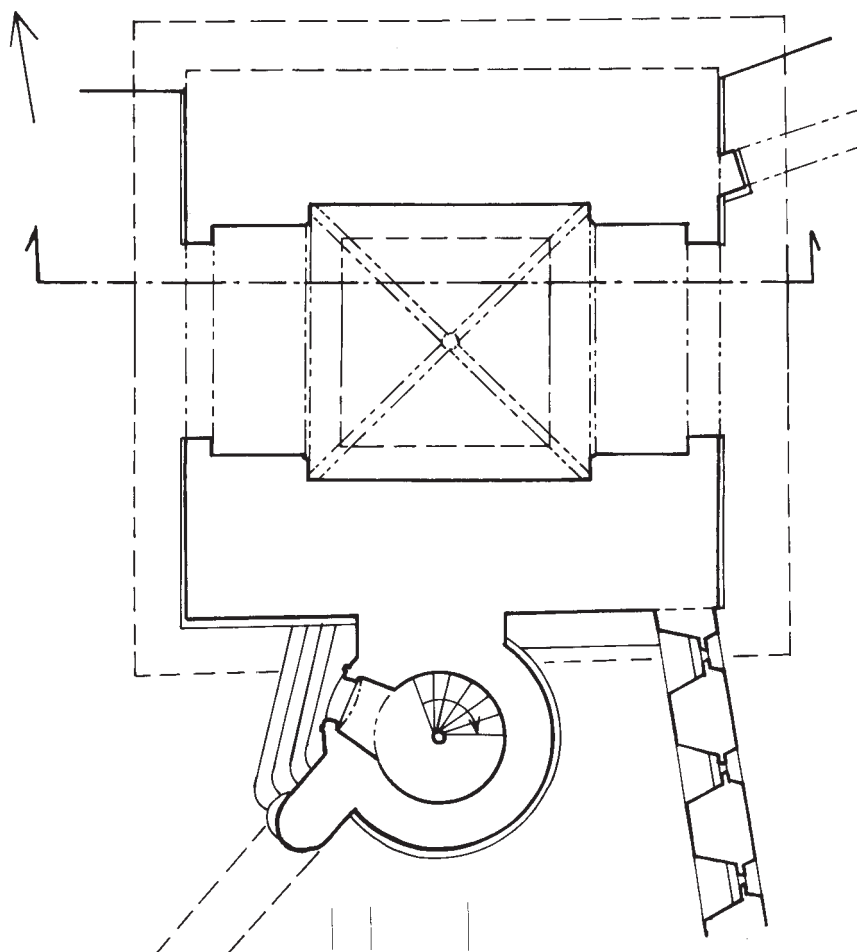
JIRÍ SLAVÍK

Studie Petra Uličného, zveřejněná na stránkách tohoto časopisu,¹⁾ přináší množství důležitých informací o vzniku, podobě a dalším vývoji zděné fortifikace města Jičína. Ukazuje však i meze autorova dnešního poznání, které bohužel nevyčerpal a poměrně snadno dostupné zdroje informací, přestože je jasné, že všechny zdroje není možné vyčerpat nikdy. Nevyužití dostupných informací pak samozřejmě může vést k zavádějícím závěrům.

Jednou z anomálií jičínské situace je existence dvou areálů v těsné blízkosti hradeb – Koštofranku s velmi přibližně orientovaným kostelem sv. Jana Křtitele na jihovýchodě a Hrádku nad meandrem Cidliny na západě. Existence vrchnostenského dvorce, respektive soukromého hospodářského dvora nejvyššího úředníka panství, je v případě druhého areálu v mladším období středověku nepochybná. Samotná stavební podstata budov v oblasti Hrádku však nebyla v novější době zkoumána a stále se vychází z údajů D. Líbala o dvorním traktu domu čp. 25 s gotickými portály, hypoteticky zařazenými do 2. poloviny 15. století.²⁾ Předměstská zděná stavba s okosenými půlkruhovými portály přitom v Jičíně zřejmě nebyla zvláštností. Dva takové objekty s portály v suterénech byly dokumentovány na Holínském předměstí a oba byly datovány do průběhu 16. století.³⁾ Na Sikorově veduté z roku 1756 zobrazený věžový objekt s vyloženým ochozem v patře má charakter barokního rekreačního objektu (letohrádku) v předměstské zahradě a jeho pozůstatkem rozhodně není věžový špýchárek, stojící ve dvorní části dnešního domu čp. 23. Průzkum areálu pozdějších městských jatek čp. 25 tak je nepochybně prioritním úkolem stavebněhistorického průzkumu města Jičína.

Obr. 1: Jičín, Valdická brána. Severní profil průkopu plynovodního potrubí. 1 – dlažba, 2 – písčité souvrství podkladu dlažby, 3 – žlutý písek, 4 – zdivo z lomových (nepravidelných) pískovcových kvádrů, 5 – šedá písčítá s rezavými a černými peckami, přecházející k východu v hnědošedou hlinitou, 6 – rezavý písek, 7 – hlinitopísčítá se zlomky pískovce, 8 – okrový jíl (pásmem a skládacím dvoumetrem zaměřil 21. května 1992 J. Slavík).

Obr. 2: Jičín, Valdická brána. Půdorys přízemí s vyznačením polohy měřeného profilu – silně čerchované – a půdorysu základů – čárkované (doplněno do upraveného podkladu P. Uličného).

U hradební zdi za domem čp. 21 v Ruské ulici (západně od Velišské brány) je nutno zmínit, že není patrné dodatečné prolomení a obezdění střílny. Může se tedy jednat o původní součást tohoto úseku hradby, a ve valdštejnských úsecích na jihovýchodě pak o druhotné použití průstřelnic, získaných při demolici starší hradby. Stejně tak mohla být tato partie hradby nově vystavěna ve valdštejnském období.

Valdická brána je symbolem opevnění i samotného města. Při výkladu historického plánu Giovannio Pieroniho lze váhat o přesnosti zachycení tak nepodstatného detailu, jakým byla vazba okna v severní stěně 1. patra věže a hradebního ochozu.⁴⁾ Lze ji vyložit i jako dodatečnost cimbuří vůči branské věži.

Především musím zveřejnit dokumentaci průkopu plynovodního potrubí z května 1992, vedeného při severní straně průjezdu. Dokumentaci prováděla PhDr. Eva Ulrychová jako archeolog tehdejšího Okresního muzea a galerie v Jičíně a nezávisle na ní i autor této stati z pozice územně příslušného pracovníka oddělení nemovitých památek tehdejšího Památkového ústavu v Pardubicích. Nálezová zpráva tehdy nebyla zhotovena především kvůli setrvalému nedostatku času na zpracování takovýchto terénních dokumentací.⁵⁾ V průkopu hlubokém 70–80 cm nebylo zjištěno Petrem Uličným uváděné zdivo, bylo zde však patrné masivní základové zdivo nynější brány, provedené z nepravdělných kvádrů pískovce, široké 4,4 m na východě a 3,8 m na západě. Tvzení P. Uličného o starší podobě brány jako prostého průjezdu v hradbě, založené na prohlídce technicky ne zcela dokonale fotografie výkopu, tedy neodpovídá archeologicky sledované a dokumentované situaci.⁶⁾

Jestliže u areálu tzv. Hrádku a situace u domu čp. 21 lze výrazně oslabit váhu Uličného hypotéz, v případě Valdické brány jde o nepodložené tvrzení o její předrenesanční podobě, snadno vyvrátitelné při hlubším studiu pramenů. I pro stavební historiky tedy plně platí staré „ad fontes“. Před vyslovením a následným publikováním hypotéz je proto nutné nejprve vyčerpávat všechny dostupné prameny a zdroje informací. Takovým zdrojem může být i rozhovor s pamětníky a autory jakéhokoliv druhu dokumentace (fotografické, kresebné, měřičské), zvláště pokud dotyční stále působí v téže instituci a místě a lze je snadno dohledat.

Příspěvek byl zpracován v rámci plnění institucionálního úkolu vědy a výzkumu NPÚ č. 21301 – Vědecký výzkum a aplikace metod operativního zpracovávání stavebněhistorických a uměleckohistorických průzkumů prováděných při obnově kulturních památek a nemovitostí v památkově chráněných územích.

POZNÁMKY

- 1) P. Uličný, Opevnění města Jičína v 16. století, in: Průzkumy památek, roč. X, 2004, s. 126–143.
- 2) D. Líbal, Jičín. Průvodní zpráva ke stavebněhistorickému průzkumu historického jádra, SÚRPMO Praha 1961.

- 3) J. Slavík, K charakteru zástavby jičínských předměstí v 16. století, in: Z Českého ráje a Podkrkonoší 6, Bystrá nad Jizerou 1993, s. 133–135.
- 4) P. Uličný, o. c. v pozn. 1, s. 132 a obr. 9 na s. 130.
- 5) Problém zpracování těchto záznamů včetně zpřístupnění soukromých archivů by bylo nepochybně vhodné řešit jednotným způsobem. Přínejmenším by každý zpracovatel takovéto dokumentace měl vést seznam všech dokumentovaných situací (objektů). Petr Uličný bohužel v době zpracování stavebněhistorického průzkumu jičínského městského opevnění neoslovil ani jednoho z výše jmenovaných pracovníků.
- 6) P. Uličný, o. c. v pozn. 1, s. 132. Přitom E. Ulrychová pořídila řadu fotografií celé situace a její slovní popis.

ZUR BEFESTIGUNG DER STADT JIČÍN DISKUSSION ZU ETLICHEN PROBLEMEN DER STUDIE VON PETR ULICHNÝ AUS DEM BAND 1/2004 DIESER ZEITSCHRIFT

Eine der Anomalien der Situation in Jičín ist die Existenz von zwei Arealen in der dichten Nähe der Stadtmauer – einerseits des sogen. Koštofrank (castellum francum) mit der Kirche hl. Johannes d. T. im Südosten und andererseits des Hrádek über einem Flussmäander der Cidlina im Westen. Das Vorhandensein eines herrschaftlichen Gehöfts, bzw. eines Privathofes des obersten herrschaftlichen Beamten ist im zweiten Fall für die spätere mittelalterliche Periode ohne Zweifel. Die Angaben von der gotischen Bausubstanz des sogen. Hrádek stammen aus der historischen Bauforschung des gesamten Stadtgebiets von D. Líbal, 1961; sie wurden bei späteren Forschungen nie revidiert. Zur Skepsis im Verhältnis zu ihnen führt die jüngst erfolgte Ermittlung aus Jičín in Holínské předměstí (Holliner Vorstadt), wo die abgeschrägten Portale und weiteren Konstruktionen von zwei Vorstadtbauten ins 16. Jh. datiert wurden. Das turmartige Gebäude aus der Vedute von Sikora (1756) besitzt den Charakter eines Lustschlosses und lässt sich nicht mit dem Turmspeicher im Hofteil des Hauses Konkr.-Nr. 23 identifizieren.

Der Stadtmauerabschnitt hinter dem Haus Nr. 21 in der Ruská G. kann aus dem 16. Jh. stammen, dann wäre das Schartengewände ein Teil des ursprünglichen Baus (und jene in den Wallenstein-Abschnitten südlich und östlich vom Schloss stammen aus den demolierten Mauerabschnitten) oder wurde dieser Mauerabschnitt in der Wallenstein-Periode wiederaufgebaut.

Die bislang nicht veröffentlichte Dokumentation des Gasleitungsgrabens durch das Walditzer Tor bezeugt, dass die Uličný's Hypothese von der älteren Gestalt des Tors als eines schlichten Durchfahrtstors in der Mauer der archäologisch beaufsichtigten und dokumentierten Situation mit dem Massivfundament des heutigen Turmes widerspricht.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Jičín, Walditzer Tor. Gasleitungsgraben, Nordprofil. 1 – Pflasterung, 2 – sandiges Pflasterbett, 3 – gelber Sand, 4 – unregelmäßiges Sandstein-Werksteinmauerwerk, 5 – graue sandige Schicht mit rostroten und schwarzen Konkreten, ostwärts in die braungraue lehmige Erde übergehend, 6 – roströter Sand, 7 – sandige Lehmschicht mit Sandsteinbröckeln, 8 – ockerfarbiger Letten (aufgenommen und mittels Messband und Zollstock abgemessen von J. Slavík am 21. Mai 1992).

Abb. 2: Jičín, Walditzer Tor. Erdgeschossgrundriss mit eingezeichneter Lage des aufgenommenen Profils – starke Strichlinie – und dem Fundamentsgrundriss – Strichlinie (eingezeichnet in die korrigierte Unterlage von P. Uličný).

(Übersetzung J. Noll)